

PRZEDŁUŻAĆ (53) *vb impf*

e oraz a jasne.

inf przedłużać (10). ◇ *praes 1 sg* przedłużam (14). ◇ *2 sg* przedłużasz (2). ◇ *3 sg* przedłuża (6). ◇ *3 pl* przedłużają (1). ◇ *praet 2 sg m -s* przedłużał (1). ◇ [3 *sg m* przedłużał.] ◇ *3 pl m pers* przedłużali (5). ◇ *fut 3 pl m pers* będą przedłużać (1). ◇ *imp 2 sg* przedłużaj (6). ◇ *3 sg* niech przedłuża (1). ◇ *con 1 sg m* bych przedłużał (1), [bym przedłużał]. ◇ *3 sg m* by przedłużał (1). ◇ *2 pl m pers* byście przedłużali (1). ◇ [3 *pl m pers* by przedłużali.] ◇ [*impers con* by się przedłużało *cf* PRZEDŁUŻAĆ SIĘ *con 3 sg n.*] ◇ *part praes act* przedłużając (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVII; cytat zmieniony) oraz XVIII w. s.v. przedłużyć.

A. O czasie (46) :

1. *Czynić dłuższym, przeciągać w czasie, pozwalać dłużej trwać; prorogare BartBydrg, Mącz, Calep, Cn; prolongare Mącz, Calep; trahere Mącz, Cn; longius facere, producere Calep, Cn; deducere Mącz; differre, extrahere, proferre, protrahere Calep; ducere Cn [w tym: co (3), czego (3)] (11) : BartBydrg 231b; Bellum deducere, prorogare, trahere, alere, Przedłużać wojnę. Mącz 24a; Prolongo, Przedłużam/Przewłóczę. Mącz 197b; Calep 854a, 858a, 863a; [która [skromność] natury nález trzyma, mnoży, przedłuża, y świeżé albo sposobné do wszytkiégo czyni OczkoPrzymiot 21].*

Zwroty: »zdrowia, zdrowie przedłużać« (2:1): BiałKat 196; Trzeźwość pomierna y zdrowia przedłuża/ Mielzka ni cnoty márníe nie zádłuża. RejZwierc 218; ArtKanc Sv.

»przedłużać żywota, żywot« [w tym: komu (2), do czego (1)] [szyk zmienny] (1:1): Gdy ktho pije wodkę z goriczki na każdy dzień. 3. łoty, Przedłuża żywot człowiekowi. FalZioł II 21d; Zle się ten żebrakowi zachowuie, który Tyle mu dáie co zię y wypiee zarázem: Bo [...] onemu Do nędze y vbożtwá żywota przedłuża. CiekPotr 23.

2. *Wykonywać długo jakąś czynność, trwać długo w jakimś stanie; prolongare Vulg, PolAnt; protrahere PolAnt, Cn; longius facere Cn [w tym: co (9), czego (1)] (10) : Leop Ps 128/3; A gdy będą trąbienie przedłużać ná rogowych trąbách/ iáko skoro wflýzyćie głos trąby/ tedy lud vczyni wielki okrzyk/ á mur miáltá obáli się ná mieyfcu swem BibRadz Ios 6/5; LatHar 151.*

przedłużać do kiedy (1): Gdy tak za oną wieczszą fiedzieli/ poczał mowitz iawnie Iezus miły przed fwą miłą matką/ ij swymi zwoleniki o swé przyśllé śmierci przedłużaiątz ono powiedanié/ áże do famé nocy OpecŻyw 86.

przedłużać komu (1): Nád grzbyetem mym tu grześńnicy dziwnye hárcowáli/ A złości swe mnye práwye w tył zázwdy przedłużáli LubPs cc6v.

Zwroty: »przedłużać czas [czego]« (1): Przedłużay čás myśli swey prętko rzecz wyprawuy BielKom C5.

»przedłużać długo« (1): LatHar 151 cf W przen.

»przedłużać wiek, żywota« = długo żyć; pervivere Mącz; prolongare dies PolAnt (2:1): Mącz 501a; Ieśt śpráwiedliwy/ á ginie wśpráwiedliwości swoiey. Zás ieśt niezbożny/ który przedłuża (wiek) złości swoiey. BudBib Eccle 7/15; GrabowSet Y2v.

W przen (1) : Przedłużay bezmiernie/ grześńniku/ pokutę y płáčz trofkiwy/ któryś przedłużał dofyc długo smrod brzydliwy. LatHar 151.

3. *Zwlekać ze zrobieniem czegoś, odkładać na później, ociągać się, odwlekać coś; elongare, prorogare Mącz, Cn; moram facere HistAl; comperendinare, cunctari, demorari, differre, moram inicere, morari, prolongare, protollere, remorari, reprimere, retardare, retinere, tardare, tardescere, tarditatem afferre, tardum fieri Calep; producere, proferre, prolatate Cn (25) : dla czego przedłużał jako boiázliwy/ wynidz przeto s przyációły twemi á boiuy HistAl Fv; BielKron 434v; Mącz 197b, 358a; Comperendino – Przedłużam, odednia dodnia odkładam. Calep 226b; Tardesco, Tardus fio – Leniwieie, przedłużam. Calep 1048a, 304b, 867a, [1047]b; Pieniądze ma Vrzędnik odbierać wczás od káczmazow: to ielt/ co dwie niedzieli: nic nie przedłużać. GostGosp 136.*

przedłużać czego (1): czemu pan przedłuża swego zmiłowania. LubPs T4 marg; [JanKoszŻyw C3].

przedłużać czego (po przeczeniu) (4): [Maria Magdalena] Bączątż tzo złęgo dzialala/ rozpálila sie miłością Iezufa milęgo/ ij téż zbawienia swęgo nieprzedłużaiątz/ anij do starości czekaiątz. Poífla [...] miedzy goduiacé/ aż do samęgo zbawiciela swęgo. OpecŻyw 45v; [ZapWpolActCon 1531 nlb 3]. Cf przedłużać czego od kogo; Zwrot.

przedłużać czego (po przeczeniu) od kogo (2): A thy panie nieprzedłużay wípomożenia twego odemnie/ ku obronie moiey poyrzy. TarDuch A3v; RejPs 61v.

przedłużać co (5): GroicPorz ev; A gdy [Walerius] sie dopierał v Senatu obietnic zá póspolítwem/ odkládáli ty rzeczy á przedłużáli w rádzye. BielKron 107v, 119; Czemu przedłużałż kaźń występku mégo? ZawJest 28; [chyba żeby Cesarz Jego Miłość [...] przedłużał jechanie swe do Polki. DudEpist V 1576/61]. Cf przedłużać komu co.

przedłużać komu co (1): Bo drugi będzie áppellował nie dla iákicy obciężliwości/ iedno iżby vbogiemu człowiekowi [...] Spráwiedliwość przedłużał/ A przes ten czás niż lye skończy spráwá pożythkow lye z Imienia názobał. GroicPorz bb2v.

przedłużać czym [= z powodu czego] (1): Pigror – Liemflwem [!] przedluzam. Calep 804b.

przedłużać z czym (1): Proźbá z vtrapieniem serdecznym/ áby Pan nie raczył przedłużać z zmiłowáním swoim LubPs bb5 marg.

cum inf (3): Przeto dziecię [!] námíllíeé k nám przydz nieprzedłużáy OpecŻyw 18; FalZioł V 69; Słubięśli co Pánu Bogu/ nie przedłużay ípełnić BielKron 80.

[nie + part praes act w funkcji okolicznika: »nie przedłużając« = bezzwócznie: przeto dobrze, aby iflantcy posłowie chocia z Wielkiej Nocy jedno nie przedłużając i w drodze póspieszni ku temu sejmowi przybyli ListyZygmAug 1562/368.]

Zwrot: »na przedłużenie nie przedłużać [czego]« = nie zwlekać (1): a prikazvyem vam abíscie wieczey thego na przedlvzenie they rzeczi nieprzedlvzaly LibLeg 10/57v.

Szereg: »odkładać a przedłużać« (1): BielKron 107v; [Nie krom przyczyny pan bog wízechmogáci od kládał á przedłużał tego owoczuy dnia chwálebnego JanKoszŻyw C3].

B. O tekście: niepotrzebnie za długo omawiać jakiś temat [w tym: intransit. (5); z przeczeniem (4)] (6) : Tu nie trzebá przedłużać dowodząc długo/ bo y sam wzrok to vkázuie/ iż [...] GrzepGeom E2; SarnStat 849.

przedłużać czym (1): gdyż tá iest intencja, á dobra, nie zátrudniác tu, áni przedłużać rzeczámí témi, których práxis niepotrzebuie názbyt. SarnStat 41.

Zwrot: »przedłużać rzecz« [szyk zmienny] (1): *BielSpr* 37v; [Itáralem fię o to, ábym rzeczy nie przedłużał: bo krotkie pińania iákoś miley czytáne bywáią. *ŚmigLichwa* 4].

Szereg: »(nie) zatrudniać albo (ani) przedłużać« [szyk 2:1] (3): ábowiém iż Geometria iefzcie nigdy w Polłkim ięzyku nie była/ áni fye iefzcie náfzy tákowym rzeczam przyflucháli: przetobych nie rad przedłużał áni zátрудniał/ áby ci co czytać będą/ łácnieý fye wypráwić mogli *GrzepGeom* N2v; *SarnStat* 41, 54.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Prolato, Amplio, dilato, extendo. Interdum idem est quod differre, protrahere, sive prorogare. – Rozłszerzam. Przedłużam. *Calep* 857b.

Synonimy: **A.1.** *przeciágać; 3.* *ociágać się, oczekawać, odwłaczać, odkładać, przeciágać, przewłoczyć, zwłaczać.*

Formacje współrdzenne cf 1.DŁUŻYĆ.

Cf PRZEDŁUŻAJĄCY, PRZEDŁUŻANIE

AN